

GLAGOLJSKA MADRIKULA SV. JAKOVA
U SOLINAMA (DUGI OTOK) OD GOD. 1750. DO 1826.

Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ
Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

UDK 091(497.5. Soline)
Stručni članak

Primljeno: 31. XII. 2008.

U članku se analizira način na koji su svećenici mjesta Soline vodili evidenciju bratovštine sv. Jakova te kako su pravila bratovštine (kapituli) provođena u praksi. Cijela je madrikula pisana hrvatskim jezikom, kurzivnom glagoljicom, nešto malo latinicom. Ujedno su i u ovoj madrikuli pronađeni podatci za još dvije skule, sv. Sakramenta i sv. Križa, iz Solina čija evidencija nije sačuvana.

Ključne riječi: *kurzivna glagoljica, bratovštine (skule), madrikula, kapituli (pravila), Dugi Otok, 1750.-1826.*

Bratovštine (*skule*) su zajednice utemeljene na slobodnom i dobrovoljnom udruživanju ljudi radi postizanja određenih vjerskih, humanitarnih, odgojnih, kulturnih, političkih i ekonomskih probitaka.

Svaka je bratovština imala svoja posebno utvrđena pravila djelovanja koja su utvrđena i izglasana od utemeljitelja na osnivačkim skupštinama. Uz pravila su se vodili popisi osnivača, a kasnije i novih članova, ponekad su uz popise bilježene i upisnine koje su članovi morali davati pri pristupanju bratovštini, i to u novcu ili u naravi. Evidencija je morala sačinjavati i troškovnik (primitke i rashode), zapisnike s godišnjih skupština na kojima se vršio izbor vodstva bratovštine te polaganje godišnjih računa stare uprave, zatim popise kažnjene braće koja se nisu držala pravila bratovštine i ostalo.

Sve su *madrikule*¹ zadarskog područja pisane na sličan način. Vladislav Cvitanović u svom članku kazuje da je većina bratovština iz zadarske okolice preuzimala pravila od zadarskih bratovština.²

¹ Ispravan naziv za ovu vrstu kodeksa je matrikula. Međutim, u svim kodeksima na zadarskom području, a i danas u običnom govoru, upotrebljava se samo naziv madrikula. U nekim člancima (npr. Vladislav CVITANOVIĆ, *Bratovštine grada Zadra*, Zagreb, 1964.) upotrebljava se naziv matrikula, a u nekima knjige bratovština (npr. Nedo GRBIN, *Glagoljski spomenici na zadarskom području*, u Zbornik: *Iskoni bé slovo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.).

² „Taj utjecaj odrazio se u prvom redu u preuzimanju imena bratovština. Zatim u sadržaju pravila, npr. uprava društva (gastald, skrbnik, vikar, sudac), obveza godišnje bratimske gozbe, dužnost pratiti mrtvog brata (pod globu), kazna ako tko neće da primi izabranu čast u društvu, dužnost stanovitog broja misa za umrlu braću, skrb za vlastitu crkvu, odnosno za oltar itd. Osim toga forma kapitula i sankcije vrlo su slične. Ali na jezik nisu mogle utjecati, jer su statuti seoskih bratovština pisani kurzivnom

Naravno da je svaka od bratovština i dodavala specifična pravila te ih mijenjala usklađujući ih s praksom, posebno nakon više godina djelovanja.

Zbog toga su evidencije tih bratovština, uz velike sličnosti, ipak bile vođene svaka na svoj način. Pojedine su bratovštine cijelu evidenciju vodile u jednoj knjizi, dok su druge imale posebne knjige računa, pogrebica i ostalih popisa.³

U župi sv. Jakova u Solinama pronađena je *madrikula* samo za bratovštinu sv. Jakova⁴ iako po bilješkama u toj *madrikuli* vidimo da su postojale najmanje još dvije bratovštine, sv. Križa i sv. Sakramenta, čija je evidencija zagubljena.

Kao i kod većine *madrikula*, na prve četiri stranice *madrikule* sv. Jakova nalaze se *kapituli* (pravila). Donji dijelovi stranica oštećeni su tako da se neka pravila teško mogu u potpunosti iščitati.

U ime Isusa i Dvice Marie

Amen

Kapituli

Na 18 otubra 1750 (1750. ar.) na Solinah

Ovo mi braća redovnici i starci braća svetoga Jiakova na Solinah činimo redi početak dobra dila braći S(vetog) Jakova koi budu upisani i ko se budu pisali u ovu s(vetu)

glagoljicom, a zadarski latinski i talijanski.“ V. CVITANOVIĆ, *Bratovštine grada Zadra*, Zagreb, 1964., 469.

³ Primjer su bratovštine mjesta Sutomišćice (sačuvane su evidencije bratovštine sv. Fume), bratovštine Gospe od Karmela i Duš od Purgatorija, bratovštine Tila Isusova i bratovštine sv. Sakramenta (za koju nije sačuvana *madrikula*), gdje su svećenici, osim *madrikule* u kojoj su se upisivala pravila i vodili zapisnici s godišnjih skupština, imali i posebne knjige računa (trošnji i prijača tj. prihoda i izdataka), knjižice ili listove s raznim bilješkama i popisima članova te *glavešina skula*, knjižice s popisima *pogrebica* (plaćanja crkvenih grobova), *laša* i ostalog. „Kopija (prijepis) iz libra koga učini pokojni don Tome Mičić parokijan godišća gospodinova 1675 miseca agusta na 2“, a odnosi se na popis: „Od lašev ki imaju davati stariču ulja crikvi sv. Fume“, list papira ispisan kurzivnom glagoljicom pronađen u: *Glagoljska madrikula sv. Fume (Eufemije) 1748.-1804.*, Sutomišćica. Vidi: Nadbiskupski arhiv Zadar (NAZD), *Glagoljska knjiga primitaka i izdataka skule sv. Sakramenta*, Sutomišćica; NAZD, *Libar di se pišu oni ki fale i ki ostaju dužni 1767.-1804. (skula sv. Fume)*, Sutomišćica; NAZD, *Razne knjižice računa i listovi s raznim zapisima uglavnom prijaćama i trošnjama pisani kurzivnom glagoljicom*, Sutomišćica; NAZD, *Knjižice računa i razni listovi skule sv. Fume i sv. Sakramenta*, Sutomišćica, pisani kurzivnom glagoljicom; NAZD, *Glagoljska imena i računi bratovština Sutomišćice*.

⁴ *Popis glagoljskih kodeksa zadarske nadbiskupije*, Stalna izložba crkvene umjetnosti, Zadar, 2008., priredio don Pavao KERO; *Madrikula sv. Jakova u Solinama (Dugi otok) 1750.-1826. Veličina: 213 x 154 mm*. Restaurirana i uvezana. Ima 60 stranica. Prazne: 26, 27 i 32. 4 prva lista pri dnu oštećena. Sva je pisana glagoljicom, samo na nekoliko mjesta ponešto latinicom. Sadržava: 13 kapitula (str. 1-4.30), popis braće – muške i ženske – (str. 5-13), razne bilješke o bratovštini, dugovi i troškovi župne crkve; note o *skuli sv. Križa*, o prošnjama, o seoskim poslovima itd. U bratovštinu su bila upisana braća iz ovih okolnih sela: Veli Rat, Božava, Zverinac, Dragove, Molat, ali u malom broju. Kodeks je zanimljiv zbog bilježaka vrlo raznolika sadržaja. Pisari: kapelani Solina. Vlasnik: župni ured u Solinama. Sada u Nadbiskupskom arhivu u Zadru.

*skulu potvarjujemo i činimo novi kapituli z dogovorom sve(te) braće za da u napridak budu obsluženi.*⁵

Kapitul parvi

Mi braća S(vetog) Jiakova činimo red i dogovor za moći uzdaržati red i napridak ove s(vete) skule za veće proštenje Božjje i s(vetog) Jakova za napridak duš naših polakšanje duš naše umarše braće koih nas živih Gospodin Bog uzdarža u miru i ljubavi a martvih u pokoju večnomu. Amen.

Kapitul drugi

Da svaki brat redovnik koi bude upisan u ovu s(vetu) skulu kada primine koi brat ali sestra od ovoga svita da ima za jnegovu dušu reći s(vetu) misu na dar a to za ljubav bratinsku a brat svitovni i sestra po 30 dan s(veti) Luzarij za da se spomenu da su braća ove s(vete) skule koju braću učuva Gosp(odin) Bog oda svakoga zla sada i vazda: Amen.

Kapitul tretí (jedan dio kapitula upisan je na dnu prve stranice te je u jednom dijelu prilično oštećen, odnosno nedostaje dio stranice)

Da imaju braća odabrati jednoga digana i jednoga kaštalda koi se bude braći bojli vidjeti za to delo koi budu vridostniji vladati za ----- svete skule to jest da imaju zapo(vidati?) ----- rabote crikvene na svoje vrime ----- svi kopati za mlajevati i ostale potrebe crikvene ne ispujnevati i ako bi se ogluší isti digan za priati takovo vladanje a budući odabran od braće mogu biti kaštigan u skulu voska libricu jednu a ostala braća ako ne bi došli na rabotu crikvenu on(i) isti da a mogući doiti da plate u skulu svaki brat voska li(bric):2.

Str. 2

Kapitul četvarti

Da imaju promijnevati braća svako godišće digana i kaštalda u vrime braščine i da isti digan ima pridavati konat crikveni od intrade i sprošjne prid obraz sve braće i da isti digan dužan bude daržati skrijnu i jedan kluč a drugi da stoi u kapelana od mista ki bude.

Kapitul peti

Da se ima činiti braščina svako godišće u parvu nedijlu po s(vetom) Šimunu i da ima digan i kaštalad naiti meso i ostale potrebe za spraviti braščinu i ako ne bi mogal spraviti svojim kaštaldom da ima zapoviti diganu s(vetog) Križa da mu pomore za sve

⁵ *Skula sv. Jakova*, očito je službeno osnovana 18. 10. 1750., kad su se, kako navodi *madrikula*, sastali braća redovnici i svjetovnjaci da bi sastavili *kapitule* (pravila) bratovštine. U uvodu *kapitula* naglašeno je da su ustanovljeni novi *kapituli*, što bi moglo značiti i da je već ranije postojala bratovština pa se ugasila ili, kao što je slučaj kod bratovštine Gospe od Karmena i Duš od Purgatorija iz Sutomišćice, ili bratovštine sv. Roka na Ravi, da su se članovi sastajali (vjerojatno neslužbeno) i nekoliko godina ranije, ali su od ovog datuma službeno ustanovljeni *kapituli* i registrirana bratovština.

potribe koje se pristojje za posluh ove s(vete) skule i ako bi digan ni kaštalad falili da ne bi učinili kako se pristoji braći mozi biti kaštigan li(bar):5.

Kapitul šesti

Da braća redovnici koi budu na istoj brašćini on isti dan da svaki misnik dužan bude reći s(vetu) misu za braću živu i martvu a da ne budu dužni plaćati meso i da im se ima dati kruh i vino od crikve a žakni koi budu brati da su dužni plaćati kako i ostala braća a istima da se dade kruh i vino crikve.

Kapitul sedmi (jedan dio kapitula pisan je na dnu stranice koja je oštećena)

Kada primine brat ali sestra od ove s(vete) skule da digan dužan bude avizati kapelana od mista i bude da kanta misu za brata umaršega prid ----- i da mu plati od pinez crikvenih ----- kupiti soldina dva za brata li(bar) ----- kili budu na brašćini ili ne svaki brat i sestra dužni budu dati soldina dva i isti pinezi da ima kupiti digan svojim kaštaldom i da ih imaju pridati redovnikom koi se naidu na istoj brašćini a redovnici dužni budu reći toliko mis koliko primu pinez.

Kapitul osmi

Kada primine brat ali sestra ove s(vete) skule jnegovi dužni budu prikazati braći voska librice po 1 zajn da se kupe soldina dva zgor pisana u kapitulu sedmomu a posli toga da kupe po jedan soldin svaki brat i sestra a to za misu kantanu za brata umaršega a sto bude više da bude u korist s(vete) skule.

Kapitul deveti

Ako bi koi brat učinil smutjnu u vrime skupa meju braćom ili ogardi brat brata ili reka nepošteno ili se suprotivi vim kapitulom mozi biti kaštigan svitovni od svitovnih a redovnik od redovnikov kako se jima bude bojle vidilo i ako li bi koi brat hotil odstupiti od braće za ne biti dilnik ove s(vete) skule a budući upisan da plati u skrijni s(vetoga) Jakova filip u srebru a posli toga da se veće ne bude zvati brat naš.

Kapitul deseti

Kada se budu kupiti braća na kopajne ove s(vete) skule da imaju doiti braća redovnici na Soline kantati misu prid s(vetoga) Jiakova za braću živu i martvu a digan da ima dati redovnikom libar šest i dva sića vina kakova bude u kući bratskoj a redovnici svi budu dužni reći s(vete) mise za braću.

Kapitul jedanadesti (kapitul je pisan na dnu stranice koja je djelomično oštećena)

Da svaki brat ima doiti na svaku rabotu crikvenu ter ne bi doša a mogući doiti da plati libre dvi kako je upisano u kapitulu tretomu i isti digan ako ne bi na vrime zapovidi da plati istu kaštigu ako koi brat ne bi moga doiti ter ne bi skupi dan do za mladice da plati? istu kaštaldu

Kapitul dvadesti

Broj od apostolov dam svi budu u pomoći navlastito naš apostol Jakov s(veti): ovi broj od kapitulov čini li mi redovnici i ostala braća ove s(vete) skule i potvarjujemo svi ovi kapituli redom upisani za da u napridak budu obsluženi i da se budu štiti svako godišće u kući bratskoj u vrime brašćine zato ako bi se koji suprotivi ovim kapitulom činimo pisati ovi dospitak koji ovo razvarže razvaržen budi koji prokune proklet budi koji pogardi pogarjen budi od Boga i s(vetog) Jiakova a braći jlubjlenoj podili vičjni Bog mir jedinstvo zdravje korist a braći umaršoj podili pokoj vični oni koji žive i krajluje u jedinstvu duha s(vetoga): u vike vikom: Amen.

Ovi kapituli spisah ja don Anton Čeko od Silbe⁶ budući kapelan u to doba nadahnut pomoćom Božjom i s(vetog) Jakova koga molih da mi dade razum za da bi he učinil s načinom za da ne budu pogardieni koji je bude štiti ali šlišati veće molim tebe brate koji je budeš štiti da se spomeneš od mene (još jedanput pisano od mene pa precrtano) oni dan sa svom braćom akoli bih bio živ da mi oni dan svaki brat reče Bog mu daj zdravje ako li bih bio martav vi redovnici jedan izlubin a braća ostala po jednu Zdravu Mariju (za moju – oštećeno) dušu i Bog te brate čuvaj sma(rtnoga – oštećeno) griha: Amen.

Kad se pravila našu u upotrebi, nakon nekoliko godina pojavi se potreba za njihovim upotpunjavanjem. Tako na str. 31 *madrikule* postoji dopuna pravila (dakle, četrnaest godina kasnije):

Na 15 otubra 1774 u Solinah

Ovo mi braća redovnici i šekulari skule s(vetoga) Jakova na Solinah svi u jedno odredismo da kada primine koji brat ili sestra od ovoga svita da svaki brat koliko redovnik koliko šekular ima doći pomoći sprovoditi tilo umaršega brata ili sestree do groba i koji zna i mogal doći ter ne bi hotil doći da svih ima digan činiti upisati od kapelana. I da bude kaštigan od ove braće na brašćini libre tri i ti pinezi da se strate na vosak ku bude za operu crkvenu.⁷

Po *kapitulima* vidimo da su se skupovi održavali svake godine na prvu nedjelju po Svetom Šimunu, dakle nedjelju iza 8. listopada, kada se izabirala nova uprava bratovštine, a stara je uprava morala organizirati skup, davati pred svom braćom izvještaj godišnjih primitaka i izdataka te nadoknađivati sredstva koja se nisu poklapala

⁶ Ovaj svećenik nije zabilježen u popisu svećenika zadarskih otoka. V. CVITANOVIĆ, Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskim otocima (Glagoljaši od XV. stoljeća do danas), *Radovi Instituta za povijesne znanosti JAZU u Zadru*, sv. VI-VII, Zagreb, 1960., 201-235.

⁷ Ova odredba, koja je inače postojala u mnogim drugim *madrikulama* (npr. *madrikulama* mjesta Preka, Sutomišćice, Rave, Kali, Premude, ...), bila je pri ustanovljenju pravila zaboravljena pa očito potrebom u praksi naknadno dopisana. Naime, u ovim drugim *madrikulama* može se vidjeti da su bratimi izbjegavali dolaziti na pogreb drugoj braći i sestrama bratovštine, iako za to postoji odredba i kazne (uglavnom u novcu). Primjerice, u *madrikuli* mjesta Preko možemo pronaći poduže popise kažnjene braće i sestara.

s računom. Velika se pozornost obraćala na obveze koje su morali imati članovi bratovštine, odnosno njezina uprava, te na održavanje reda, mira i sklada među bratimima. Zato su određene kazne (*kaštige*), za svako kršenje pravila, posebno se to odnosilo na psovanje, napad na ostalu braću, laganje, krađu, preljub, lijenost (ako braća nisu htjela dolaziti bez posebnog opravdanja na zajedničke poslove bratovštine, npr. na održavanje crkve, oltara, radove na crkvenoj zemlji – kopanje, *mlajevanje*, branje maslina).

Na početku *madrikule*, dakle nakon osnivačke skupštine bratovštine, zapisana su ova pravila (*kapituli*), nakon toga ide popis bratima, najprije svećenika, zatim muške i na kraju ženske braće.⁸ U popisima ne nalazimo samo mještane Solina već i mještane okolnih sela i otoka, kao na primjer Molata, Zverinca, Božave, Velog Rata (Punte Bianche), Brbinja, Dragova. Popis je pisan kurzivnom glagoljicom, a u kasnijem razdoblju, iza 1800. godine, imena su se dopisivala malo latinicom malo kurzivnom glagoljicom.

Ovo su braća redovnici skule s(vetoga) Jiakova na Solinah
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Jivan Uglešić parokian +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Anton Vidučić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Lovre Uglešić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Jive Uglešić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Mate Škifić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Donat Garšković +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Martin Pešušić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Marko Mirković +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Jive Uglešić Garžanov +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Luka Jiadrolić +
+ Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Šime Garković +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Ante Frakić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don (Jivan? – oštećeno) Škifić +
Bi brat žakan Marko Uglešić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Šime Bačioka +
+ Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Šime Margitić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Luka Žido +
Bi brat žakan Jivan (Marin Pešušić? – oštećeno) 1760. +

⁸ U nekim *madrikulama*, poput prečkih (bratovština Gospe od Karmela i Duš od Purgatorija i bratovština Blažene Gospe od Luzarija), svi redovnici, braća i sestre zapisivani su zajedno redom kako su se učlanjivali u bratovštinu. Postoje bratovštine poput bratovštine sv. Trojstva u mjestu Kali u kojem postoji odredba o ograničenom broju članova te da je zabranjeno primati žene, osim jedne koja će „prostiti za skulu. Kapitul br. 10 da se nima prijati u vu skulu veće trideset ljudi za spomenutje svetoga Trojstva da se nimaju prijimati u vu skulu žene ni jedne isvan jedne ka bi htla prosti za oltar svetoga Trojstva“. Vidi: NAZD, *Madrikula sv. Trojstva 1683.-1807. i 1857. do danas*, Kali.

Bi brat žakan Šime Božulić +
+ Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Jive Paretić +
Bi brat don Bože Stipanov 1766 +
+ Bi brat don Luka Margitić 1766 +
+ Bi brat don Ante Belić 1767? +
+ Bi brat Gargur Stipanov žakan 1772 +
+ Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Ivan Garković 1712 +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Ivan Čarvarić 1714? +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: Filip Červarić 1774 +

Str. 6
1786.

Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: du(n) Ive Čarvarić +
Bi brat Ive Škifić žakan 1787 +
+ Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: du(n) Tome Žitiličić od Mulata
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Jive Kolić +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Jure Pešušić od Molata
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: don Šime Pavlakov od Božave +
Bi brat Anton Čorić žakan 1794. +
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: du(n) Ante Bištrilić
Bi brat pošto(vani) gos(podi)n: du(n) Mate Uglešić
Lat. Bi brat postovani gos(podi)n d(on) Ive Spanich od Molata
Gl. Bi brat gospodin du(n) Ive Paretić od Božave
Bi brat gospodin du(n) Šime Pavlakov od Boža(ve)
Lat. Bi brat post(ovani) gospodin d(o)n Anton Margittich od Boxave
Bi brat xacan Anton Marinov
Bi brat xakan Jivan Stipanov
Bi brat xakan Jacov Duxich
Bi brat xakan Nicola Seittich?
Bi brat Anton Dugan od Pogla
Bi brat post(ovani) gospodin don Sime Paretich
Bi brat Petar Fračich od Pola

Str. 7

Ovo su braća svitovni skule s(vetoga) Jiakova na Solinah
+ Bi brat Petar Škifić
+ Bi brat Jivan Pešušić
+ Bi brat Jivan Kolić
+ Bi brat Anton Dužić
+ Bi brat Martin Škifić
+ Bi brat Matij Kolić
+ Bi brat Luka Pešušić

+ *Bi brat Gašpar Garšković*
+ *Bi brat Matij Frakić*
+ *Bi brat Luka Škifić*
+ *Bi brat Jerić Pešušić*
Bi brat Tomas Pešušić
+ *Bi brat Tomas Carić*
+ *Bi brat Filip Dužić*
+ *Bi brat Jivan Kolića*
Bi brat Anton Carić
+ *Bi brat Anton Pešušić*
+ *Bi brat Filip Frakić*
+ *Bi brat Petar Škifić*
Bi brat Jivan Škifić
+ *Bi brat Jiašov Pešušić*
Bi brat Franić Pešušić
Bi brat Luka Pešušić +
Bi brat Jure Kolić
+ *Bi brat Matij Pešušić Moro*
Bi brat Luka Pešušić
Bi brat Marko Pešušić
+ *Bi brat Petar Ma(le? – oštećeno)tić*
+ *Bi brat Matij Pešušić*
+ *Bi brat Jivan Pešušić*

Str. 8

Bi brat Stipan Frakić
Bi brat Matij Aničin Pešušić
Bi brat Jivan Kolić mladi +
+ *Bi brat Petar Pešušić*
Bi brat Šime Škifić +
+ *Bi brat Jiašov Pešušić Pančin*
+ *Bi brat Mate Pešušić Marinov*
Bi brat Gašpar Garškovića
Bi brat Franić Garškovića
+ *Bi brat Anton Garškovića*
Bi brat Anton Pešušić Koščina
x *Bi brat Anton Dužića*
Bi brat Petar Škifića
+ *Bi brat Jivan Frakića*
Bi brat du(n) Ji(v)an Maletin (križano)
+ *Bi brat Luka Pešušić Koščina*

+ *Bi brat Božić Dužića* +
Bi brat Gašpar Pešušića Marinov
Bi brat Luka Pešušić mladi
Bi brat Matij Frakića
Bi brat Šimun Frakića
Bi brat Bartu Dužića (križano)
+ *Bi brat Jivan Carića* +
Bi brat Luka Pešušića
+ *Bi brat Mikula Škifića* +
+ *Bi brat Jakov Kolića*
+ *Bi brat Juras Koščina*
+ *Bi brat Matij Kolića mladi*
Bi brat Lukas Jeričev
+ *Bi brat Jivan Carić*
+ *Bi brat Mikula Jerić* +

Str. 9

Bi brat Luka Stipanov +
Bi brat Jivan Kolić +
Bi brat Šime Carić +
Bi brat Šime Kolić
+ *Bi brat Filip Garšković*
Bi brat Mati Carić (prekriženo)
Bi brat Matii Pešušić
Bi brat Šime Kolić
Bi brat Osip Stipanov 1769
Bi brat Jadrij Belić 1769
Bi brat Šime Kolić Božin 1770 +
Bi brat Mate Marinov mladi 1770 +
Bi brat Mate Pančin 1770
Bi brat Jive Pančin 1770 +
Bi brat Jure Kolić Belzan 1770
Bi brat Lovre Škifić 1772 +
+ *Bi brat Anton Kolić Božin 1772*
Bi brat Šime Marin
Bi brat Mate Pešušić Štamin
Bi brat Mate Pešušić mlaji Bubalo 1775
Bi brat Jive Pešušić Vuko 1775
Bi brat Jive Pešušić Moro iz Žvirinca
Bi brat Jive Ante Negi ortulan gos(podi)na Fanfogna
Bi brat Ante žakan Kalić od Veloga Rata

Bi sestra Manda Pešušića (prekriženo)

Bi brat Tomas Dužić

Bi brat Ive Carić +

Bi brat Ive Maletić

Bi brat Ure Košćinov

Bi brat Mate Šikifić od Zverinca

Bi brat A(n)to Šargeta? i(z) Verica

Bi brat Mate Šargeta iz Verica

Str. 10

Lat.

+ Bi brat xakan Simun Pavlakov od Boxave

Bi brat xakan Jivan Paretich od Boxave

Bi brat postovani gospodin do(n) Sime Uglesich od Ponte Bianke

Bi sestra Lucija Fixulova o(d) Dragov 1813

Bi sestra Kata Jadrijeva od Molata 1813

Gl.

Bi brat Bože Uglešić od Velikoga Rata

Lat.

Bi brat xakan d(o)n Jerolim Bachoka od Boxave 1825

Bi sestra Katte Marova od Zverinca

Bi brat post(ova)ni gosp(odin) d(o)n Ante Mirkovich

Bi brat post(ova)ni gosp(odin) d(o)n Filip Pesusich

Bi brat xakan Antun Margitich

Bi brat post(ova)ni gosp(odin) du(n) Simun Skifič

Bi brat Mihovil Uglesich od Punte Biance

Bi brat Jivan Kapov od Zverinca

Bi brat gospodin don Jive Bahajojo od Barbina

Bi brat Sime Brusich od Barbigna

Str. 11

Gl.

Ovo su sestre skule s(vetoga) Jiakova na Solinah

+ Bi sestra Lucijia Pešušića

+ Bi sestra Mare Carića

+ Bi sestra Mare Marinova

+ Bi sestra Mare Maletina

+ Bi sestra Jelena Maletina

+ Bi sestra Matijia Škifića

+ Bi sestra Fumijia Dužića

+ Bi sestra Ursa Kolića

Bi sestra Lucija Frakića
+ *Bi sestra Ursa Kosćinova*
+ *Bi sestra Kata Aničina*
+ *Bi sestra Kata Carića*
+ *Bi sestra Manda Škifića*
+ *Bi sestra Lucija Garškova*
+ *Bi sestra Matija Jeričeva*
+ *Bi sestra Mare Pešušića Vukova*
+ *Bi sestra Kate Pančina*
Bi sestra Kata Favrova
+ *Bi sestra Mare Kolića*
+ *Bi sestra Mare Pešušića*
+ *Bi sestra Ursa Maletina*
Bi sestra Manda Petrinova
+ *Bi sestra Antona Marinova*
Bi sestra Manda Maletića +
+ *Bi sestra Ursa Dužića*
+ *Bi sestra Kata Kolića* +
+ *Bi sestra Anica Pešušića*
+ *Bi sestra Kata Carova*
+ *Bi sestra Ursa Aničina*
+ *Bi sestra Mare Kolića (prekriženo)*

Str. 12

Bi sestra Mare Jakova Kolića 1769 +
Bi sestra Antona Garškova 1770
+ *Bi sestra Lucija Dužića 1770*
+ *Bi sestra Lucija Kolića 1770*
Bi sestra Gašparina Marinova 1771 +
Bi sestra Elena Pešušića 1772 +
+ *Bi sestra Karstina že/l/na Bože Dužića 1774.*
+ *Bi sestra Manda Koščinova*
Bi sestra Dumica žena maštra Šimuna Stipanova
+ *Bi sestra Kata Vukova*
+ *Bi sestra Ursa Mandina*
Bi sestra Matija Koščinova 1776
+ *Bi sestra Mare Mandina* +
Bi sestra Tomica Kolića
+ *Bi sestra Bartula Nadalova* +
Bi st (križano)
Bi sestra Ursa Stipanova

Bi sestra Manda Pešušića (prekriženo)

Bi sestra Ustin Carića (prekriženo)

Bi sestra Jivka Pešušića

Bi sestra Kata Belića

Bi sestra Matija Jerićeva

Bi sestra Ursa Kolića

Bi sestra Ursa Košćinova

+ *Bi sestra Kata Škičića*

Bi sestra Ivka Stipanova

Bi sestra Lucija Dužićija

Bi sestra Jerka Perešava

Bi Kata Štamina

Bi sestra Stošija Šargetina

Bi sestra Manda Uglešića

Str. 13

Bi sestra Lucija Frakića +

+ *Bi sestra Matija Jerićeva +*

+ *Bi sestra Mare Čvelića +*

Bi sestra Anica Pančina +

+ *Bi sestra Gašparina Ščifčića +*

+ *Bi sestra Gašparina Marina +*

Bi sestra Kata Carova

+ *Bi sestra Manda Nadalova (prekriženo)*

+ *Bi sestra Maruša Mandića (prekriženo)*

Bi sestra Dumica Stipanova

+ *Bi sestra Jelena Carova od Zverinca +*

Bi sestra Maruša Ijakova Kolića +

Bi sestra Tomica Ivanova

Bi sestra Bartula Nadalova +

Bi sestra Matija Košćinova

Bi sestra Ursa Dužića +

Bi sestra Antona Bubalova

Bi sestra Ursa Stipanova

Bi sestra Antona Škičića

Bi sestra Ustina Carova

Bi sestra Lucija Grškova

+ *Bi sestra Jelena Favrova*

Bi sestra Lucija Jerićeva + (prekriženo)

Bi sestra Marija Kolića

Bi sestra Fumija Morova +

Bi sestra Jele Marinova
+ *Bi sestra Matija Jeričeva (prekriženo)*
Bi sestra Polaka Lucija +
Bi sestra Atona Maro
Bi sestra Karstin Škifića
Bi sestra Lucija Pačina

Iza ovog popisa počinju zapisnici s godišnjih skupština kada se bira nova uprava bratovštine. U *kapitulu* br. 3 zapisano je da će se uprava sastojati od dvaju glavešina *digana*⁹ i *gaštalda*,¹⁰ a u *kapitulima* 3 i 4 koje su obveze ovog vodstva bratovštine. Nakon godine 1750. dakle, odmah pri osnivanju bratovštine, zapisnici su pisani u obliku primopredaje:

Str. 15

U ime Isusa i Dvice Marie i s(vetoga) Jiakova Amen
1750 (ar.) dalje gl. 1750 na 18 otubra

Od ovde redom ima se pisati pridače koje budu pridavati digan jedan drugomu.

Prida Matij Frakić novomu diganu Gašparu Garškoviću skrijniu crikvenu z dvimi kličići i unioj jedan cikin u zlatu toliko prida pinez s(vetoga) Jakova i ungar jedan koi e s(vetoga) Križa i l(ibar):32 kešu na dugu u Antona Marinova od kože prekolanske.
(dio koji se odnosi na dug je križan – dakle, dug je vraćen)

Nakon 1754. godine počeli su se pisati zapisnici o izboru novog vodstva bratovštine, iako je to bilo predviđeno još 1750. godine, kada je i upisana napomena da se jedno godišće bira *digana* s jedne strane sela, a *gaštald* s druge i obrnuto. Ova vrsta zapisnika vođena je do 1763. godine.

U ime Isusa i Dvice Marie i s(vetoga) Jakova amen
1750 na = = otubra (nema upisanog dana)

⁹ *Digana* kao glavnog starješinu nalazimo i u *madrikuli* sv. Roka na Ravi. Vidi: NAZD, *Glagoljska Madrikula sv. Roka od god. 1764.-1892*, Rava. U bratovštinama otoka Ugljana glavni upravitelj je sudac. Vidi: *Glagoljska Madrikula sv. Fume /Eufemije/ od god. 1748.-1804.*, Sutomišćica; *Glagoljska Madrikula Gospe od Karmena i duš od Purgatorija, 1745.-1821.*; *Glagoljska Madrikula Bl. Gospe i Duš od Purgatorija, 1743.-1821.*; *Glagoljska Madrikula "Corpus Domini" /Tila Isusova/ od god. 1745.-1800.*, te mjesta Preko, *Glagoljski Kvateran Gospe od Luzarija od god. 1778.-1845.*, i *Glagoljska madrikula Gospe od Karmena i Duš od Purgatorija od god. 1770.-1819.* Sve u NAZD, ili NAZD, Prokaratur, *Madrikula skule sv. Trojstva 1683.-1807. i 1857. do danas*, Kali.

¹⁰ *Gaštalde* nalazimo u skoro svim bratovštinama zadarskog područja. Razlika je samo u obavljanju funkcija. U nekim mjestima (Sutomišćica, Preko) imamo još jednu funkciju između *digana* (suca) i *gaštalda*, a to je *prokaratur*. U nekim većim bratovštinama nalazimo i po dva *gaštalda*. U bratovštinama u Ravi umjesto *gaštalda* postoji naziv *mlaji*. U Premudi, vidi: NAZD, *Knjiga bratovštine sv. Kirijaka 1677. godine*, uz *digana* postoje dva *gaštalda*, a u Kalima, *Madrikula skule sv. Trojstva 1683.-1807. i 1857. do danas*, uz *prokaratura* postoji i jedan *gaštald*.

Ovo su digani i kaštaldi s(vetoga) Jakova koji imaju biti redom ako ih Bog pusti živih koji te vladati u potribah ove s(vete) skule to est jedno godišće digan u jednoj strani sela a kaštalad u drugoi i tako svako godišće.

Godišća 1754 koji se ima učiniti digan Jivan Matiin ili Petrov kaštalad Marko Farov.

U tablicama je napravljen popis *digana* i *gaštalda* u Solinama od godine 1749. do 1783. na temelju zapisnika o primopredaji sredstava bratovštine (kad je u tablici upisan samo *digana*) i zapisnika o godišnjim skupštinama i izboru novog vodstva bratovštine (u ovom slučaju je u tablici uz *digana* upisan i *gaštald*):

<i>Godina</i>	<i>Digan</i>	<i>Gaštald</i>
1749.	Matij Frakić ¹¹	
1750.	Gašpar Garšković	
1751.	Matij Frakić	
1752.	Tomas Carić	
1753.	Jivan Kolić	
1754.	Jivan Škifić ili Matiin ¹²	Marko Farov
1755.	Anton Marinov	Anton Garškov
1756.	Fanić Pešušić ili Pančić ¹³	Stipan Stipanov
1757.	Filip Stipanov ili Frakić ¹⁴	Matii Bubalo
1758.	Anton Garškov ili Garšković	Jivan Kolić
1759.	Juras Bužin ili Kolić ¹⁵	Šimun Škifić

¹¹ Već sam ranije napomenula o mogućnosti da je bratovština postojala i prije nego su ustanovljena ova pravila iz 1750. godine. Bio je slučaj u Sutomišćici i u Ravi, da je bratovština prije službene osnivačke skupštine imala zapisnike i vodstvo, a da nisu ustanovljena pravila, ili da pravila nisu prihvaćena od civilnih i vjerskih vlasti pa su morala biti promijenjena, kao što je to bio slučaj s nekim zadarskim bratovštinama. Kod zadarske bratovštine Duša čistilišta, Cvitanović navodi: „Godine 1666. ustanovio ju je nadbiskup Balbi sa svrhom da pomaže dušama u čistilištu. Iste godine potvrdile su je crkvene vlasti. Zaštitnici su joj bili Josip i Uršula. Statut je odobren tek 1776... Zbog sukoba s kaptolom katedrale, dekretom civilnih vlasti od 1773. i 1776. dobila je novo i specifično uređenje, koje je pomirilo zavađene stranke... Godine 1871. se osamostalila i dobila je nova prikladna pravila, koja je potvrdio nadbiskup Maupas, sa svrhom da širi pobožnost zaštitnika sv. Josipa.“ Vidi: V. CVITANOVIĆ, *Bratovštine...*, 468.

¹² U zapisniku o primopredaji upisan je kao Jivan Škifić, a u zapisniku s godišnje skupštine kao Jivan Matiin. Očito se u ovom drugom slučaju radi o patronimiku. O nastajanju prezimena vidi primjer s otoka Rave, članak: Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ, Stanovništvo otoka Rave na temelju matičnih knjiga i ostalih evidencija ravske župe, *Zbornik, Otok Rava*, Zadar, 2008.

¹³ Ovdje se vjerojatno radi o prezimenu Pešušić, a nadimku Pančin. Opet je razlika u zapisniku o primopredaji i zapisniku godišnje skupštine.

¹⁴ Ovdje je Frakić ili nadimak obitelji Stipanov ili je Stipanov patronimik obitelji Frakić.

¹⁵ Ovdje je Bužin vjerojatno nadimak.

1760.	Luka Juričev ili Pešušić ¹⁶	Jivan Stipanov
1761.	Marko Favro ili Pešušić ¹⁷	Anton Koščina
1762.	Matii Bubalo ili Stipan Frakić (Stipanov) ¹⁸	Jivan Stipanov
1763.	Petar Baričin ili Matii Aničin	Anton Dužić
1764.	Jivan Kolić	
1765.	Matii Marinov ili Pešušić ¹⁹	
1766.	Šime Škifić	
1767.	Anton Pešušić	
1768.	Meštar Luka Stipanov	
1769.	Anton Dužić	
1770.	Ante Marin	
1771.	Jivan Škifić	
1772.	Frane Pančić	
1773.	Jakov (Luce) Belić	
1774.	Jure Kolić	
1775.	Marko Favrov	
1776.	Mate Aničin	
1777.	Matii Marin	
1778.	Šimun Mandić	
1779.	Anton Koščina	
1780.	Franić Pančić	
1781.	Luka Belić	
1782.	Marko Favrov	
1783.	Mate Aničin	

¹⁶ Juričev je vjerojatno patronimik obitelji Pešušić.

¹⁷ Favro je vjerojatno nadimak obitelji Pešušić.

¹⁸ U zapisniku o izboru vodstva bratovštine piše da je izabran Matii Bubalo, a u zapisniku o primopredaji dobara Stipan Frakić. Moguće je da je Matii Bubalo odustao od izbora i prepustio mjesto drugoj osobi, za što su se snosile posljedice, odnosno plaćala kazna. U ovoj *madrikuli* nije zapisan primjer plaćanja kazne, ali imamo jedan primjer u *skuli Tila Isusova* iz mjesta Sutomišćice kada je 1764. godine u zapisniku s godišnje skupštine za *gaštalda* izabran Miho Pavin, da bi nakon ovog zapisnika bilo dodano: „Bi gaštald Jure Šimunov a što ne primi gaštaldiju Miško Pavin da plati li(bre): 5.“ Po kapitulima skule Tila Isusova Miško Pavin je i platio kaznu i iduće godine morao odraditi funkciju gaštalda. Vidi: NAZD, *Skula Tila Isusova (Corpus Domini) 1745.-1800.*, Sutomišćica.

¹⁹ U zapisniku o primopredaji za 1765. godinu piše da je novi *digan* Matij Marinov, dok u zapisniku za sljedeću, 1766., piše da: „stari digan Matij Pešušić prida konat novomu diganu.“

Godine 1779. na 18 otubra pojavila se kontrola rada bratovštine u obliku *prokaratura*²⁰ crkve sv. Jakova od Solina.

1779 na 28 otubra

Prida konat Šimun Mandić novomu diganu Antonu Košćinovu i prokaraturu Šimunu Ivanov koga ludi obraše da bude za prokaratura crkve sv. Akova od Solin i da on bude znati što se bude tratilo za opravu crikovnu i tukivati i prida im isti digan tolori 8 mane s(oldini):30.

Dugovi koji su nastali pri *digani* i novac posuđen od bratovštine članovi su mogli vraćati u ratama i ovisno o mogućnostima.

1756 na 18 otubra (prekrižen upis – dakle, dug je vraćen)

Prida Anton Marinov novomu diganu Franiću Pančinu skrijnu crikvenu z dvimi ključ i gotovih pinez tolori:5 i po. A drugo mu je na dugu za granicu da će pridati kako skupi.

Od 21. str. *madrikule* počinje popis troškova, odnosno *troćna*.²¹ U ovim popisima možemo vidjeti od čega su bili skupljeni prihodi bratovštine (*pridaće*), odnosno za što je ovaj novac potrošen.

Većina troškova išla je za crkvene potrebe (*za stvari crkvene*), tako je 1779. godine potrošeno *za košulu učiniti, za kandelu, za muri i tamnan, za košulu ušiti, za čavle, za sapun, za mirlići, za vino za vrijeme kopanja* (zajednički radovi braće na crkvenoj zemlji), *vosak, ulje, za oprati crkvenu profakaturu, za obruci, brtvele, daske, žito, konope, zvona.*

Na str. 25 *troćna* (potrošnja) pokazuje da su se sredstva potrošila *za sočivo za načiniti intradu*,²² za popraviti kuću.

22. *jara* 1775. (prekriženo) pa dopisano 1804. godine su kupili zvono po koje su išli u Dragove dom Mirku.

²⁰ Ova pojava funkcije *prokaratura* nije jasna. Naime, po *kapitulima* bratovštine sv. Jakova vodstvo bratovštine čine *digan* i *gaštald*. U kasnijim zapisima vidimo da se ova funkcija *prokaratura* odnosi na bratovštinu sv. Jakova, a ne na druge dvije bratovštine, sv. Sakramenta ili sv. Križa. Postoji mogućnost da su pomiješali pravila ostalih bratovština (što ne možemo provjeriti jer evidencije drugih bratovština ne postoje), tj. nisu se držali pravila bratovština sv. Jakova, ili su pravila u međuvremenu mijenjana i dopunjavana (ali nije ostala bilješka, bilo da svećenik nije ispravno vodio *madrikule* pa je zaboravio zapisati, ili je bilo zapisano na posebnom papiru koji je zagubljen) pa se pojavila i funkcija *prokaratura*. S druge strane sličan se problem javlja i na stranici 38 ove *madrikule*, kad se pojavljuju u zapisniku o primopredaji dva *prokaratura* i dva *digana* istodobno.

²¹ U nekim bratovštinama, npr. bratovštinama mjesta Sutomišćice, postojale su posebne knjižice *Prijaća i trošnji*, odnosno nisu bile zapisivane u *madrikulu*. U *madrikuli* sv. Jakova u Solinama je *prijaća i trošnja* upisivana direktno u *madrikulu*, slično bratovštinama mjesta Preka.

²² U mnogim već spomenutim *madrikulama* i pomoćnim knjižicama navodi se *trošnja* za raznu vrstu hrane koja se nabavljala za zajedničko blagovanje, bilo za stolom u brašćinskoj kući ili na polju dok su se obavljali razni radovi u korist bratovštine.

*Za trames kada dahomo zvon u Veneci ----- li(ba)r 8 so(ldini):8 za zvon crikveni ----
10 kad hodismo u Dragove do(m) Marku trošihmo li(ba)r:3. Kad doide zvon iz
(B)netak strošihom s onim koi ga doveze l(iba)r:6 na 20 agusta 1804.*

Str. 28

*Nota od tračne koi 1779 učini Anton Koščina za negove diganije s istin prokaraturom
Šimunom Ivanovim za stvari i potrebe crikvene.*

Opet stratismo ča dasmo meštru koi učini nebo i vrata i banak usve tolori 9.

Na 1780.

*Nota od tračne kou učini Frane Pančić za negove diganije s(vetoga) Jakova
.... Stratismo za robu oprati u Gradu...*

Na str. 33 počinju se pisati dugovi koji su učinjeni od 28. *otubra 1743*. Dakle, ili je postojala ova bratovština ranije ili su ovi dugovi pogrješno upisani u ovu *madrikulu*, a odnose se zapravo na neku drugu bratovštinu koja je možda ranije postojala, npr. sv. Križa ili sv. Sakramenta.

*Da Manda žena pokoinoga Marka Carića na dobar konat za dug ča biše dužan jneji
muž za vino l(iba)r:7.*

Na istoj stranici počinju *kanti* (dražbe) koji se održavaju i za bratovštinu sv. Jakova i sv. Križa ako je osoba bila učlanjena u obje bratovštine.²³ Tako 1752 na 19 *otubra kanta palce s(vetoga) Jakova i s(vetoga) Križa ujedno Matija Frakić do stola..... l(iba)r:24.*

Izmjenjuju se upisi dražbi (*kanata*) i popisi dužnika. Najprije su upisani *kanti* od godine 1751 do 1764. Nakon toga idu opet *tročnje* od godine 1764. za lozu iz Punte Bianke, za lan, te su upisani dužnici od godine 1764. do 1766. Nakon ovoga su ponovo upisani *kanti* od 1765. do 1806. godine zajedno s upisom dužnika.

Na str. 38 naknadno je upisan jedan upis na latinici iz 1811. godine o pridavanju računa prokaratura Osipa Stipanova i Luuke Jericha diganu Simunu Marinu i Matiji Aničinu. Ne zna se odakle dva prokaratura i dva digana, radi li se o drugim bratovštinama ili o dvjema različitim bratovštinama ili su u međuvremenu mijenjana pravila ove bratovštine pa je moguće takvo ustrojstvo uprave.

Od str. 40 počele su se pisati *tratne* za 1762. godinu, kada su spravljali masline, kopali *intradu*, *stratili su za japno*, *obruči*, vosak, *planitu*, za *načiniti kalež*, za *oprati i okrpati košule*, konope, tamjan, *frmentun*, ulje. Upisana je zajednička *trošnja* svetoga Križa i svetoga Jakova.

²³ U članku, Bratovštine (skule) župe sv. Eufemije u Sutomišćici na otoku Ugljanu u 18. st. (u pripremi) navela sam nekoliko primjera kad su osobe bile učlanjene u dvije, tri ili više bratovština istodobno, a bilo je slučajeva da vrše i funkcije u više bratovština istodobno.

Na str. 43 je bilješka o *trošnjama* u vrijeme kada su prikivali crkvu, gdje je račun meštru za *žurnate li(bar):20*. Ostali zapisi su o dražbama. Godine 1787. na 15 otubra pojavljuju se prokaraturi Ante Koščina i Frane Pančcin, koji predaju račun *prokaraturima* Matiju Aničinu i Marku Pežušiću. Opet se postavlja pitanje odakle *prokaraturi* kad su pravilima kao vodstvo bratovštine određeni *digan* i *kaštald*.

Od str. 44 upisivane su *note od crkvenoga duga* od godine 1759. do 1782., i to ne redom. Na str. 51 latinicom je upisana službena bilješka da je svećenik kupovao sam neke stvari za crkvu, koliko je platio i kako su mu vraćali sredstva. Radi se o zapisniku o crkvenom dugovanju svećeniku don Jivanu Škifiću.²⁴

Str. 51

Lat.

U Solinah na 16 otubra 1826

Ja don Jivan Scifich kapelan crkve svetoga Jacova od moje kese kupih kadivnar i navixelu i xlićicu sve od srebra, za kotlich unutih i trosih fiorina 52 is moje dobre odviiije čini sam dojtj od Bnetac planite 6 sve gustaju fi(orini):150 o(d) dvije amixih od moje kese kupio sam čerade za oltar dvi nove i jenu staru saschiti strosih fiorina 4 na 6

4:6

O(d) dvije strosih za ruha 3 nova i mirlichu fiorina 2

2

i usve duxna je crikva meni Schifichu kapelanu fiorini

47:26

1827 na 3 febrara dadu mi na conat

fiorina 8

1827 na 4 nobra dadu mi na conat

fiorina 15

1829 na 21 novebra primih na conat prajce

fi(orina) 2:30

1830 na 29 agusta primih na conat prajce

fi(orina) 2:15

1833 na 22 decebra primih pajce pod mise

Fi(orina) 4:1

1833 na 22 decebra dahu prokaraturi na conat

fi(orina): 6

1834 na 26 setebra primih pajce podnosu

fi(orina): 4

1835 na 27 setebra primih pajce podnosi

fi(orina): 4:10

45:56

Sličan dug bratovštine svećeniku pojavljuje se i na str. 55: *1803 na 10 otubra osta meni dužna meni crikva l(ibar):7 dun Ivi Marinu.*²⁵

²⁴ Ovaj se svećenik spominje kao matičar u Solinama od 1815. do 1845. u članku V. CVITANOVIĆ, Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadrskim otocima (Glagoljaši od XV. stoljeća do danas), *Radovi Instituta za povijesne znanosti JAZU u Zadru*, sv. VI-VII, Zagreb, 1960., 201-235.

²⁵ V. CVITANOVIĆ, Prilog poznavanju..., 201-235. Ovaj se svećenik po Cvitanoviću pojavljuje 1808. godine u Solinama.

Od str. 52 upisane su *tratne* suca Luke Belića iz 1782. godine „za načiniti“ *dva ferala i naglavnik od košule*, zatim vino, sapun, tamjan, *načiniti ključ*, *načiniti robu crikvenu*, *spraviti intradu*, *za koltrinu čin se prikriva oltar*, *za načiniti kota*. Za vrijeme suca Šimuna Mandina (Mandića) evidentirani su zapisnici o tome tko je sve ostao dužan te *tratnje za ščavet kupiti novi*, *za crikvene oprave*, za drva, za val, tamjan, ulje, *frmentun*, *za zvon načiniti i karstiti*, za daske, čavli.

Str. 55 zvon se ponovno pojavljuje: *strošna za zvon. Stratismo za zvon načiniti i karstiti usve 11 filipi mane li(bar):5 i s(oldini):10*.

Na str. 57 pojavljuje se 1775. godine ime svećenika don Ivana Šarunića od Savra,²⁶ koji je vjerojatno bio kapelan u Solinama i počeo voditi bilješke bratovštine sv. Jakova. On je upisao *trošnju* za dva križa, kupe, za platiti meštru da im načini crkvu (krovopokrivač?), *dvi ključanice*,...

Takvi upisi *trošnji* i dugova upisuju se do kraja *madrikule*, odnosno do kraja 60. stranice.

OSTALE BRATOVŠTINE (SKULE) IZ SOLINA KOJE SE SPOMINJU U *MADRIKULI*

Bratovština sv. Križa

Da su u isto vrijeme u Solinama postojale i dvije druge bratovštine, čije su evidencije zagubljene ili uništene, vidimo po ovoj *madrikuli* sv. Jakova. U primopredajnim zapisnicima od 1750. godine spominje se da su se u istoj crkvenoj škrinjici koja je imala dva ključa čuvali i prihodi bratovštine sv. Križa. Vjerojatno je jedan ključ držao *digan* skule sv. Jakova, a drugi *digan* crkve sv. Križa, iako po odredbi članka 4. bratovštine sv. Jakova stoji da jedan ključ treba držati *digan*, a jedan kapelan *od mista*. U ovom citatu spominje se i činjenica da je bratovština svetog Križa vodila vlastitu *madrikulu*.

1751 na 17 otubra

Prida Gašpar Garšković novomu diganu Matiju Frakiću skrijnu crikvenu z dvimi kliuč i gotovih pinez ča je u zlatu i srebru i munite usve tojlari 17 li(bar):4 so(ldini):8. Dalje sve iskrižano – *i cekin ki dadoh s(vetom) Križu i ovi pinezov jesu skule s(vetog) Jakova*

²⁶ Don Ivan Šarunić iz Savra po Cvitanoviću se spominje 1777. godine u Solinama. V. CVITANOVIĆ, Prilog poznavanju..., 201-235. Osim imena u popisu članova bratovštine u *madrikuli* navest ću i nekoliko imena svećenika koji su aktivno sudjelovali u radu bratovštine: don Josip Španjol, str. 16; „1758 na 15 otubra u kapelana don Osipa Španjola od istih pinez ostae pri jnemu za pridati li(bar):59 i po“, str. 24., vjerojatno 1782. godine don Bože Stipanov dao je bratovštini „tolori 4 i lire 4“, str. 33; „1751. na 18 otubra don Martin Pešušin oplati kožu i osta dužan još li(bar):12 so(ldini):5, 1752 na 20 ? kanta kožu don jivan Uglešić l(ibar):56 i po“, str. 34; „1756 na 17 otubra kanta kožu žakan Jakov Škifić do stola l(ibar):23, 1757 na 16 otubra kanta kožu don Ivan Gržanov do stola l(ibar):35, 1760 na 20 otubra kapelan don Frane Belić do stola l(ibar):38,...“.

i duga za jnegove diganie ča je upisano na kraju od madrikule i u istoj skrijni pinezi s(vetoga) Križa koliko izgovara njegova madrikula.

Do godine 1773. čuvala se škrinjica s dva ključa, a 1774. godine u zapisniku se počela pojavljivati škrinjica s jednim ključem. Vjerojatno je bilo nesporazuma oko financija ove dvije bratovštine pa je bilo potrebno odvojiti prihode, svatko u svoju škrinju. Moguće je da je bratovština sv. Križa bila starija pa je posudila svoju škrinju privremeno novoosnovanoj bratovštini dok ne naprave novu škrinjicu za sebe.

1774 na 15 otubra

Prida konat Luka Belić novomu diganu Juri Koliću prida mu skrinu crikvenu s jednim ključem i gotovih pinez gazet osan ostae na dugu tolari 15 li(bar):6 sol(dini):3.

Na kraju stranice 22 započet je, vjerojatno, upis koji je trebao biti upisan u *madrikulu* sv. Križa, pa je prekrizhen kad je svećenik vidio pogriješku. Ovdje vidimo da je Gašpar Garškov bio 1777. godine *digan* Svetoga Križa, što nam je dokaz da su mještani bili članovi više bratovština istodobno. Naime, Gašpar Garšković bio je i bratim bratovštine sv. Jakova, a 1750. godine bio je gaštald te škole.

1777 na 28 otubra

Prida Gašpar Garškov digan s(vetoga) Križa novomu diganu Matiu (križan cijeli upis)

Na str. 40 počele su se pisati *tratne* za 1762. godinu, kada su spravljali masline, kopali *inradu*, *stratili su za japno*, *obruči*, *vosak*, *planitu*, *za načiniti kalež*, *oprati i okrpati košule*. Upisana je zajednička *trošnja* svetoga Križa i svetoga Jakova.

Na str. 47 jedan je upis bratovštine svetoga Križa. *Diga Križa Svetoga a to Luka Stipanov.*

Na istoj stranici počinju zajednički *kanti* (dražbe) koji se održavaju za bratovštinu sv. Jakova i sv. Križa ako je osoba bila učlanjena u obje bratovštine. Tako *1752 na 19 otubra kanta palce s(vetoga) Jakova i s(vetoga) Križa ujedno Matija Frakić do stola..... l(iba)r:24.*

Na str. 56 je upis koji je trebao pripadati *madrikuli* sv. Križa.

1773 na 20 otubra

Prida konat ča tuka Ante Dužić iz škole sv. Križa tukah za lokarde tolari 10 mane libru.

Tukah za žito li(ba)r 12 od istih pinez dah kapelanu za misu kantanu lire?

Bratovština sv. Sakramenta

Ova bratovština spominje se samo na dva mjesta u *madrikuli* bratovštine sv. Jakova. Na stranici 30 upisana je *trošnja* iz bratovštine svetog Sakramenta za godinu 1778.

Str. 30

1778.

Ja isti Anton Koščina pišen ča stroših od skule s(vetog) Sakramenta tukah za sočivo libre---3 tukah žito libre 12 tukah za vino petic 9 stratih za vosak tolori 7 i libre 3.

1779.

Sprosih žita lire libre 13, tukah z siri za dva godišća tolori 4 libre 2 so(ldini):6 tukah za lekrde tolori 11 ---- li(ba)r----7----so(ldini):10.

Tukah za ule libre ----4.

Str. 31

Na 1778. na prvi otubra

Ja isti Anton Koščina pridah ča isprosih za s(veti) Sakrament

ZAKLJUČAK

Evidencija bratovština zadarskog područja (*madrikule, kvaterani*, knjige računa, knjige prihoda i rashoda /*prijaća i trošnja*/, razni popisi...), osim u samome Zadru, uglavnom je pisana hrvatskim jezikom i kurzivnom glagoljicom. Rad bratovštine započinje sastankom osnivača na osnivačkoj skupštini (u ovom slučaju svećenika, braće i sestara), koji odrede pravila (*kapitule*). Nakon toga zapisivač (uglavnom svećenik *parok, viceparok* ili kapelan te župe) na početku *madrikule* upisuje pravila, koja se potom potvrđuju kod civilnih i vjerskih vlasti. Na sljedećim stranicama zapisuju se imena članova bratovštine, u nekim slučajevima (npr. kod bratovštine mjesta Preko) naznačen je pokraj imena i prezimena iznos članarine koji se davao u novcu ili u naravi (ulje, žito, vosak,...).

Po *madrikulama* se vode zapisnici s godišnjih skupština s raznim zapisima o većim ulaganjima navedene bratovštine (gradnje, dograđivanja, uređenja oltara, kupovina zvona, tabernakula, ostale crkvene opreme). Veće bratovštine vodile su i posebnu evidenciju, odnosno razne druge knjižice poput knjiga računa, knjiga prihoda i rashoda, te razne druge evidencije, npr. o pokapanjima u crkvene grobove, o posuđivanju voska, o dražbama, ... dok su ostale bratovštine u samim *madrikulama* vodile svu ovu evidenciju.

U članku sam pokazala na koji su način svećenici mjesta Soline vodili evidenciju bratovštine sv. Jakova te kako su ta pravila provedena u praksi. Zanimljiv je zapravo način kako su bratovštine funkcionirale u svakidašnjem životu te kako su se pravila prilagođavala samoj praksi. Činjenica je da su bratovštine odigrale veliku ulogu

u ekonomskom, kulturnom, društvenom i vjerskom životu nekog mjesta, a i u životu samih pojedinaca i njihovih obitelji, zato su mnogi mještani (i muškarci i žene) bili rado učlanjivani u bratovštine, a ponekad i u nekoliko bratovština odjednom te bili njihovi aktivni članovi.

Važno je napomenuti i da su u ovoj *madríkuli* pronađeni podatci za još dvije bratovštine, sv. Sakramenta i sv. Križa iz Solina, čija evidencija (uz mnoge druge kodekse pisane kurzivnom glagoljicom na zadarskom području) nije sačuvana.

Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ: THE GLAGOLITIC CODEX (*MADRIKULA*)
OF ST. JACOB IN SOLINE (DUGI OTOK) FROM 1750 TO 1826

Summary

Confraternities were the center of the social, economic and cultural life of a particular place. The basic tasks of the confraternities were the gathering of its members around the place patron saints (church altars) and the cultivation of devotion, humaneness, the extirpation of vice, the mutual helping out of members and of the poor, the training in social mores and community labor (learning how to run the schools), the building and the putting in order of churches, altars, church graves, the acquisition of church supplies (chalices, candlesticks, mass vestments). There were many other tasks to be performed. The material evidence of confraternities of the Zadar area (codices /madrikule/, records of bills, records of income and expenses (gain and loss), various regulations...) was, excepting the city of Zadar itself, for the most part written in Croatian and italicized Glagolitic script. The activities of the confraternity begins with the meeting of founders at the inaugural meeting (in this case of priests, friars and nuns) who determine the rules (*kapitula*). After this the recording secretary (in most cases the guardian, the vice-guardian, the parish chaplain) writes out the rules at the beginning of the codex. The rules are afterwards approved by civil and church authorities. The names of the members of the "school" are written out on the pages that follow. In some cases (for example, the "school" of the village Preko), the membership dues which were either paid in money or in kind (oil, wheat, wax...) were listed next to the name and surname. Codices kept the records of annual assemblies with various recordings of larger investments made by the "school" in question (building, adding to a building, the fitting out of the altar, the purchase of bells, of tabernacles and of other church necessities). All of the larger fraternities also kept special records, that is various other kinds of books such as the book of accounts, the book of income and expenditure, various other evidence, for example, of burials in church graves, of borrowing wax, of auctions ... while other schools maintained all their records in the codices themselves. In the article the author describes how the priests of the village Soline kept the records of the confraternity of St. Jacob and how their rules were implemented in practice. What is of particular interest is the manner the confraternities functioned in everyday life and how the rules accommodated to real practice. It is a fact that the confraternities played a significant role in the economic, cultural, social and religious life of a particular place on the lives of the individuals themselves and their families. This is why many inhabitants (both men and women) readily joined the "schools", at times becoming simultaneous members of a number of them and their active members. It is important to note that data concerning two other "schools" of the Holy Sacrament and of the Holy Cross in Soline have been discovered in this codex. The files of these two (alongside many other codices written in the italicized Glagolitic script in the Zadar area) have not been preserved.

Key words: italicized Glagolitic script, confraternities, codex (*madrikula*), capitals (rules), Dugi Otok, 1750-1826

